

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เล่มที่ 4

เรื่อง..การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์

นางสาวอารีรัตน์ หนูจรเพชร

โรงเรียนบ้านด้นปรัง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระที่สำคัญอย่างยิ่งในทุกระดับชั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษายังมีปัญหามากมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการจำมากกว่าการได้คิด จึงจำเป็นต้องวางรากฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ถูกต้อง ซึ่งผู้เรียนต้องได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด และหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ

การจัดทำเอกสารประกอบการเรียน เรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อต้องการให้นักเรียนมีทักษะด้านต่าง ๆ ดีขึ้น และเป็นการพัฒนาทักษะที่นักเรียนมีอยู่แล้วให้เกิดความรู้มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วยเอกสารประกอบการเรียน ทั้งหมด 10 เล่ม คือ

เล่มที่ 1 เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 4

เล่มที่ 2 เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 9

เล่มที่ 3 เรื่อง การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ และพัฒนาการต่าง ๆ

เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 5 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 6 เรื่อง สังคมสมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 7 เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 8 เรื่อง บุคคลสำคัญของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 9 เรื่อง มรดกโลก มรดกประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์

เล่มที่ 10 เรื่อง สงคราม 9 ทศ สมัยรัชกาลที่ 1

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยตรง นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

อารีรัตน์ หนูจรเพชร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับครู	1
คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับนักเรียน	2
จุดประสงค์การเรียนรู้	3
สาระสำคัญ	4
แบบทดสอบก่อนเรียน	5
กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน	7
ใบความรู้ เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์	8
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1	12
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2	13
แบบทดสอบหลังเรียน	14
กระดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน	17
ภาคผนวก	18
- เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1	19
- เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2	20
- เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	21
- เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	22
บรรณานุกรม	23

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียน สำหรับครู

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ เล่มนี้ ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ครูแจกเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ ให้นักเรียน
2. ครูชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียน ให้นักเรียนทราบก่อนลงมือปฏิบัติ
3. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อดูว่านักเรียนมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สมัยรัตนโกสินทร์ มากน้อยเพียงใด
4. ครูให้นักเรียนศึกษาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ และกิจกรรมที่ 1 และ 2 เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนและเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง
5. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อดูว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ หลังเรียนมากน้อยเพียงใด
6. ครูสังเกตพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และบันทึกผล
7. ครูตรวจคะแนนและบันทึกผลลงในแบบเก็บคะแนนการทำกิจกรรมจากเอกสาร ประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ เล่มนี้
8. ครูแจ้งคะแนนให้นักเรียนทราบและชมเชยนักเรียนพร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียน สำหรับนักเรียน

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ เล่มนี้ ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรม

1. นักเรียนฟังคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนให้เข้าใจ
2. ให้นักเรียนรับเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์
3. นักเรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อประเมินว่านักเรียนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด
4. ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาทำความเข้าใจให้ดีตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายตามลำดับอย่าข้ามขั้นตอนและทำกิจกรรมท้ายเล่มเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เล่มที่ 4 เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์
5. เมื่อพบคำชี้แจงหรือคำถามในแต่ละเล่มของเอกสารประกอบการเรียนให้นักเรียนอ่านและทำกิจกรรมที่กำหนดให้อย่างรอบคอบ
6. ส่งผลงานการทำกิจกรรมจากท้ายเล่มเอกสารประกอบการเรียนเพื่อให้ครูตรวจและบันทึกผล
7. เมื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้วจัดเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย
8. เมื่อนักเรียนทุกคนทำแบบฝึกหัดครบแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยความตั้งใจและซื่อสัตย์
9. รับฟังการบอกคะแนนคำชมเชยและคำแนะนำเพิ่มเติมจากครู
10. ในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งนักเรียนควรให้ความร่วมมือตั้งใจในการทำกิจกรรมและตรงต่อเวลาเสมอ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)

1. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ได้
2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

ด้านทักษะกระบวนการ (P)

1. กระบวนการสืบเสาะหาความรู้

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้

ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (C)

1. ความสามารถในการสื่อสาร

สาระสำคัญ

การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการจัดระเบียบแบบแผนการปกครองตามแบบสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดในการปกครองประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การปกครองส่วนกลาง

- 1.1 กลาโหม มีสมุหกลาโหมเป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร
- 1.2 มหาดไทย สมุหนายกเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเมืองและจตุสดมภ์
- 1.3 กรมเมือง มีหน้าที่บังคับบัญชาข้าราชการและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในกรุงเทพมหานคร
- 1.4 กรมวัง มีหน้าที่รักษาราชมนเทียรและพระราชวังชั้นนอก ชั้นใน
- 1.5 กรมคลัง ดูแลการเก็บและจ่ายเงิน
- 1.6 กรมนา มีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวง เก็บภาษีข้าว

2. การปกครองส่วนภูมิภาค

- 2.1 หัวเมืองภาคเหนือและอีสาน
- 2.2 หัวเมืองภาคใต้
- 2.3 หัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก

3. การปกครองส่วนท้องถิ่น

- 3.1 บ้าน มีผู้ดูแลเรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน
- 3.2 ตำบล มีผู้ดูแลเรียกว่า กำนัน (มีบรรดาศักดิ์เป็น "พัน")
- 3.3 แขวง มีผู้ดูแลเรียกว่า หมื่นแขวง
- 3.4 เมือง มีผู้ดูแลเรียกว่า ผู้รั้ง (พระยามหานคร)

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ทับข้อที่ถูกต้องที่สุด (10 คะแนน)

1. เสนาบดีกรมเมืองหรือกรมเวียง เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

2. เสนาบดีกรมวัง เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

3. เสนาบดีกรมนา เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

4. ข้อใดเป็นหัวเมืองชั้นนอก

- ก. เมืองหลวง
- ข. กรุงเทพมหานคร
- ค. เมืองพระยามหานครา
- ง. หลวงพระบาง

5. รูปอะไรไม่อยู่ในกฎหมายตราสามดวง
 - ก. ราชสีห์
 - ข. คชสีห์
 - ค. บัวแก้ว
 - ง. ครุฑ

6. การขุดคลองรอบกรุงในสมัยรัชกาลที่ 1 มีผลอย่างไร
 - ก. ป้องกันน้ำท่วม
 - ข. ป้องกันเมืองจากข้าศึก
 - ค. เป็นการลำเลียงอาวุธ
 - ง. เป็นแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร

7. การปกครองส่วนกลางมีอัครมหาเสนาบดีกี่ตำแหน่ง
 - ก. 2 ตำแหน่ง
 - ข. 3 ตำแหน่ง
 - ค. 4 ตำแหน่ง
 - ง. 5 ตำแหน่ง

8. ในรัชกาลที่ 1-4 การปกครองแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ยกเว้นข้อใด
 - ก. การปกครองส่วนกลาง
 - ข. การปกครองส่วนภูมิภาค
 - ค. การปกครองส่วนจังหวัด
 - ง. การปกครองส่วนท้องถิ่น

9. กฎหมายตราสามดวงนี้เป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศมาจนถึงสมัย
รัชกาลใด

- ก. รัชกาลที่ 4
- ข. รัชกาลที่ 5
- ค. รัชกาลที่ 6
- ง. รัชกาลที่ 7

10. ข้อใด ไม่ใช่ การปกครองส่วนท้องถิ่น

- ก. บ้าน
- ข. ตำบล
- ค. แขวง
- ง. จังหวัด

กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน

ชื่อ – สกุล.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
รวม.....คะแนน				

ใบความรู้ เรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์

ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 - 4 มีระเบียบแบบแผนตามแบบสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดในการปกครองประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ที่มา : <http://kantinan-gosipong.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558

1. การปกครองส่วนกลาง บริหารราชการแผ่นดินแบบจตุสดมภ์ มี 4 ตำแหน่งเป็นผู้รับผิดชอบงานรวม 6 กรม คือ

1.1 กลาโหม มีสมุหกลาโหมเป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร มีหน้าที่บังคับบัญชาการฝ่ายทหารและพลเรือนในเขตหัวเมืองภาคใต้ชายทะเลตะวันตก และตะวันออก สมุหกลาโหมมียศและราชทินนามว่า เจ้าพระยามหาเสนา ได้ตราขสิทธิ์เป็นตราเป็นประจำตำแหน่ง

1.2 มหาดไทย สมุหนายกเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเมืองและจตุสดมภ์ มีหน้าที่บังคับบัญชางานทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนแถบหัวเมืองฝ่ายเหนือและอีสานทั้งหมด ไม่ใช้ราชทินนามว่าจักรีเหมือนสมัยอยุธยา และไม่กำหนดแน่นอน บางครั้งใช้รัตนพิพิธรัตนคชเมศรา ภูธรพิชัยดินทรเดชาจุฑา เป็นต้น ใช้ตราขสิทธิ์ เป็นตราประจำตำแหน่ง

1.3 กรมเมือง มีหน้าที่ดังนี้

- บังคับบัญชาข้าราชการและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในกรุงเทพมหานคร
- บังคับบัญชาศาล พิจารณาความอุกฉกรรจ์มหันตโทษ เสนาบดีมีตำแหน่งเป็นเจ้าพระยายมราช มีตราพระยมทรงสิงห์ เป็นตราประจำตำแหน่ง

1.4 กรมวัง มีหน้าที่ดังนี้

- รักษาราชมนเฑียรและพระราชวังชั้นนอก ชั้นใน
- เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพระราชพิธีมีอำนาจตั้งศาลชำระความด้วย เสนาบดี คือ เจ้าพระธรรมมา ใช้ตราเทพยดาทรงพระนนทิการ (พระโค) เป็นตราประจำตำแหน่ง

1.5 กรมคลัง มีหน้าที่ดังนี้

- ดูแลการเก็บและจ่ายเงิน ผู้ที่ดำรงตำแหน่งคือ พระยาราชภักดี
- ดูแลการแต่งสำเภาไปค้าขายต่างประเทศ และเจริญสัมพันธไมตรี ผู้ดำรงตำแหน่งคือ พระยาศรีพิพัฒน์
- ตรวจบัญชี และดูแลหัวเมืองชายทะเลตะวันออกผู้รักษาหน้าที่ คือ พระยาพระคลัง ใช้ตราบัวแก้วเป็นตราประจำตำแหน่ง

1.6 กรมนา มีหน้าที่ดังนี้

- ดูแลรักษานาหลวง
- เก็บภาษีข้าว
- เป็นพนักงานซื้อข้าวขึ้นฉางหลวง
- พิจารณาคดีเกี่ยวกับเรื่องนา สัตว์พาหนะ

เสนาบดีตำแหน่งเป็น พระยาพลเทพ ใช้ตราพระพิรุณทรงนาค เป็นตราประจำตำแหน่ง

การปกครองส่วนกลางมีอัครมหาเสนาบดี 2 ตำแหน่ง คือ สมุหกลาโหมเป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร รับผิดชอบกิจการด้านการทหารทั่วประเทศและปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ ส่วนสมุหนายกเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน รับผิดชอบกิจการด้านพลเรือนทั้งหมด

และปกครองหัวเมืองเหนือ ส่วนหัวเมืองชายทะเลด้านฝั่งตะวันออก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงจัดให้อยู่ในความดูแลของกรมท่า นอกจากตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีทั้ง 2 นี้แล้ว ยังมีเสนาบดีจตุสดมภ์ คือ เสนาบดีกรมเมืองหรือกรมเวียง เรียกว่า “พระนครบาล” เสนาบดีกรมวัง เรียกว่า “พระธรรมาธิบดี” เสนาบดีกรมคลัง เรียกว่า “พระโกษาธิบดี” เสนาบดีกรมนา เรียกว่า “พระเกษตราธิบดี” จตุสดมภ์ทั้ง 4 อยู่ภายใต้การดูแลของสมุหนายก มีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ เหมือนครั้งสมัยอยุธยาเว้นแต่กรมคลังที่มีหน้าที่ติดต่อกับต่างประเทศอีกด้วย

2. การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น หัวเมือง 3 ประเภท ได้แก่ หัวเมืองชั้นใน หรือเมืองจัตวา ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ที่อยู่บริเวณรอบๆ เมืองหลวง หัวเมืองชั้นนอก ได้แก่ เมืองพระยามหานครา เมืองเอก โท ศรี ซึ่งอยู่ห่างไกลจากราชาธานีออกไป เจ้าเมืองมีอำนาจในการปกครองเมืองอย่างเต็มที่ เพราะอยู่ไกลจากราชาธานี ส่วนเมืองประเทศราช พระมหากษัตริย์จะแต่งตั้งเจ้าประเทศราชให้ปกครองตนเอง แต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการให้เมืองหลวง 3 ปีต่อ 1 ครั้ง หรือถ้าเป็นเมืองที่อยู่ใกล้ราชาธานี เช่น อุบลราชธานี เขมร ไทยบุรี เชียงใหม่ หลวงพระบาง ต้องส่งปีละครั้ง เมื่อเกิดศึกสงคราม เมืองประเทศราชเหล่านี้ต้องส่งทหารมาช่วยรบทันที หรือในยามปกติอาจเกณฑ์ชาวเมืองประเทศราชมาช่วยให้แรงงานในการปรับปรุงประเทศ

การปกครองส่วนภูมิภาค (หัวเมืองภูมิภาค) ให้อยู่ในความรับผิดชอบของอัครมหาเสนาบดี และเสนาบดี ดังนี้

2.1 หัวเมืองภาคเหนือและอีสาน อยู่ในความรับผิดชอบของสมุหนายก ซึ่งต้องรับผิดชอบทั้งในด้านการทหาร และพลเรือน ตลอดจนเศรษฐกิจ และรักษาความยุติธรรม

2.2 หัวเมืองภาคใต้ อยู่ในความรับผิดชอบของสมุหกลาโหม มี ๒๐ เมือง ได้แก่ สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ไซยา หลังสวน ชุมพร ประทิวคลองวาฬ กุยบุรี ปราณ ตะนาวศรี มะริด กระบุรี ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง พังงา ถลาง กาญจนบุรี ไทรโยค และเพชรบุรี

2.3 หัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก มี ๕ เมือง ได้แก่ นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สาครบุรี ชลบุรี บางละมุง ระยอง จันทบุรี ตราด อยู่ในความรับผิดชอบของกรมท่า

หัวเมืองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น เมืองเอก โท ศรี จัตวา เจ้าเมืองเอก ได้รับแต่งตั้งจากราชธานี นอกนั้นให้เสนาบดีผู้เกี่ยวข้องดำเนินการ หัวเมืองเอกทางเหนือ ได้แก่ พิษณุโลก ทางอีสานมี นครราชสีมา ทางใต้มี นครศรีธรรมราช ถลาง สงขลา

3. การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น บ้าน ตำบล และแขวงตามลำดับ ซึ่งอาจเทียบได้กับ หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ในปัจจุบัน ดังนี้

- บ้าน มีผู้ดูแลเรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน
- ตำบล มีผู้ดูแลเรียกว่า กำนัน (มีบรรดาศักดิ์เป็น "พัน")
- แขวง มีผู้ดูแลเรียกว่า หมื่นแขวง
- เมือง มีผู้ดูแลเรียกว่า ผู้รั้ง (พระยามหานคร)

ที่มา : <http://kantinan-gosipong.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558

กฎหมาย และการศาล

รากฐานกฎหมายของไทยที่ใช้กันในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของอินเดีย ซึ่งไทยได้รับมาจากมอญอีกต่อหนึ่ง นำมาเป็นรากฐานกฎหมายของสุโขทัยและอยุธยา นอกจากนี้ยังมีพระราชศาสตร์ ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการและพระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ใช้สำหรับตัดสินคดีความต่างๆ

คราวที่เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พ.ศ.2310 พระราชกำหนดกฎหมายต่างๆ สูญหายกระจัดกระจายและถูกทำลายไปมากมาย มีเหลืออยู่เพียงส่วนน้อย เมื่อมาถึงสมัยธนบุรีมีการปรับปรุงบ้านเมืองและปราบปรามศัตรูที่คอยมารุกรานอธิปไตยของชาติตลอดรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทำให้มีเวลาแก้ไขตัวบทกฎหมายน้อยส่วนใหญ่ใช้ของเดิมซึ่งรับมาจากสมัยอยุธยา ครั้นมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมกฎหมายที่หลงเหลืออยู่นำมาชำระให้ถูกต้อง และโปรดให้อาลักษณ์คัดลอกไว้ 3 ชุด แต่ละชุดให้ประทับตราไว้ ได้แก่ ตราราชสีห์เป็นตราประจำตำแหน่งสมุหนายก ตราക്ഷสีห์เป็นตราประจำตำแหน่งสมุหกลาโหม และตราบัวแก้วเป็นตราประจำตำแหน่งพระคลัง หรือกรมท่า หรือโกษาธิบดี กฎหมายฉบับนี้จึงมีชื่อว่า “กฎหมายตราสามดวง” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1”

นอกจากจะทรงตรากฎหมายตราสามดวงแล้ว ยังมีอีกฉบับหนึ่งที่มีได้ประทับตราสามดวงไว้ เรียกว่า “ฉบับรองทรง” กฎหมายตราสามดวงนี้เป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. เขียนสรุปพัฒนาการด้านการปกครองในสมัยปฏิรูปการปกครองมาพอสังเขป
(5 คะแนน)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. แบ่งกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายว่า “การเลิกทาสก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างไร” แล้วบันทึกผล (5 คะแนน)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมตามที่กำหนดให้จากแหล่งการเรียนรู้
แล้วบันทึกข้อมูลให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

- 1) โรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรกของราษฎร ตั้งขึ้นในสมัยของ.....
..... คือโรงเรียน.....
- 2) การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เกิดขึ้นเมื่อ.....
และมีผล คือ
- 3) ราษฎรสามารถเข้าเฝ้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ด้วยตนเองทุกวัน โทณ
เกิดขึ้นในสมัย.....
- 4) การประกาศใช้พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ศก 124 ประกาศเมื่อ
.....
- 5) การสิ้นสุดการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เกิดขึ้นเมื่อ.....
.....
และมีผล คือ

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ทับข้อที่ถูกต้องที่สุด (10 คะแนน)

11. ข้อใดเป็นหัวเมืองชั้นนอก

- ก. เมืองหลวง
- ข. กรุงเทพมหานคร
- ค. เมืองพระยามหานครา
- ง. หลวงพระบาง

12. รูปอะไรไม่อยู่ในกฎหมายตราสามดวง

- ก. ราชสีห์
- ข. คชสีห์
- ค. บัวแก้ว
- ง. ครุฑ

13. เสนาบดีกรมเมืองหรือกรมเวียง เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

14. เสนาบดีกรมวัง เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

15. กฎหมายตราสามดวงนี้เป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศมาจนถึงสมัย
รัชกาลใด

- ก. รัชกาลที่ 4
- ข. รัชกาลที่ 5
- ค. รัชกาลที่ 6
- ง. รัชกาลที่ 7

16. ข้อใด ไม่ใช่ การปกครองส่วนท้องถิ่น

- ก. บ้าน
- ข. ตำบล
- ค. แขวง
- ง. จังหวัด

17. เสนาบดีกรมนา เรียกว่า อีกชื่อหนึ่งว่าอะไร

- ก. พระนครบาล
- ข. พระธรรมาธิกรณ์
- ค. พระโกษาธิบดี
- ง. พระเกษตราธิบดี

18. การขุดคลองรอบกรุงในสมัยรัชกาลที่ 1 มีผลได้อย่างไร

- ค. ป้องกันน้ำท่วม
- ง. ป้องกันเมืองจากข้าศึก
- จ. เป็นการลำเลียงอาหาร
- ฉ. เป็นแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร

19. การปกครองส่วนกลางมีอิทธิพลหาเสนาบดีกี่ตำแหน่ง

- ก. 2 ตำแหน่ง
- ข. 3 ตำแหน่ง
- ค. 4 ตำแหน่ง
- ง. 5 ตำแหน่ง

20. ในรัชกาลที่ 1-4 การปกครองแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ยกเว้นข้อใด

- ก. การปกครองส่วนกลาง
- ข. การปกครองส่วนภูมิภาค
- ค. การปกครองส่วนจังหวัด
- ง. การปกครองส่วนท้องถิ่น

การดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน

ชื่อ – สกุล.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
รวม.....คะแนน				

ภาคผนวก

เนลยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. เขียนสรุปพัฒนาการด้านการปกครองในสมัยปฏิรูปการปกครองมาพอสังเขป
(5 คะแนน)

ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 - 4 มีระเบียบแบบแผนตามแบบสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดในการปกครองประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การปกครองส่วนกลาง
2. การปกครองส่วนภูมิภาค
3. การปกครองส่วนท้องถิ่น

2. แบ่งกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายว่า “การเลิกทาสก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างไร” แล้วบันทึกผล (5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

แนวคำตอบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมตามที่กำหนดให้จากแหล่งการเรียนรู้ แล้วบันทึกข้อมูลให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

- 1) โรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรกของราษฎร ตั้งขึ้นในสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ โรงเรียนวัดมหรณพาราม
- 2) การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เกิดขึ้นเมื่อ วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2398 และมี
ผล คือ ไทยต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตและ
ความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์
- 3) ราษฎรสามารถเข้าเฝ้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ด้วยตนเองทุกวัน โทณ
เกิดขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 4
- 4) การประกาศใช้พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ศก 124 ประกาศเมื่อ
วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2448
- 5) การสิ้นสุดการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เกิดขึ้นเมื่อ
วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และมีผล คือ วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป
หลายด้าน

แนวคำตอบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1.	ก	6.	ข
2.	ข	7.	ก
3.	ง	8.	ค
4.	ค	9.	ข
5.	ง	10.	ง

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1.	ค	6.	ง
2.	ง	7.	ง
3.	ก	8.	ข
4.	ข	9.	ก
5.	ข	10.	ค

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ประวัติศาสตร์ไทย : ยุคกรุงธนบุรีถึงกรุงรัตนโกสินทร์.**

กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2556.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **ประวัติการเมืองไทย พ.ศ. 2450 – 2500.** กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2554.

ดนัย ไชยโยธา. **ไทยเล่ม 2 (พัฒนาการของมนุษย์กับอารยธรรมในราชอาณาจักรไทย**

เล่ม 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2554.

ดนัย ไชยโยธา. **ประวัติศาสตร์ไทย : ยุคอาณาจักรอยุธยา.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,

2556.

ดนัย ไชยโยธา. **อารยธรรมสมัยใหม่ – ปัจจุบัน .**พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

นรินทร์ เทวี, กรมหลวง. **จดหมายความทรงจำของพระเจ้าไยิกาเธอ กรมหลวงนรินทร**

เทวี(เจ้าครอกโพ) ตั้งแต่ จ.ศ. 1129 – 1182 เป็นเวลา 53 ปี และจดหมายเหตุความ

ทรงจำ ฉบับ พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นฉบับ, 2556.

บงอร ปิยะพันธุ์. **ประวัติศาสตร์ไทย.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2553.

ปรีชา ศรีวาลย์. **ประวัติศาสตร์สากล (สมัยโบราณ สมัยกลาง สมัยใหม่ และโลกปัจจุบัน).**

กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2556.

วรรณคดีและประวัติศาสตร์, กอง. **ประชุมพงสาวดารฉบับกาญจนาภิเษก.** กรุงเทพฯ :

กรมศิลปากร, 2552.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. **วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช.** กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา,

2556.